

Suomen yhteismetsät ry lausunto luonnoksesta luonnonsuojelulain muuttamisesta, ennallistamissuunnitelmasta ja luonnonarvomarkkinoiden edistämisestä

Lausuntopyyntönumero: VN/29084/2024

Lieventämishierarkiavelvoite ja luontoteko

Suomen yhteismetsät ry valitsee vaihtoehdon **2. ”Lieventämishierarkian noudattamisvelvollisuutta ei pidä kirjata luontotekojen osalta lainsäädäntöön.”**

Lieventämishierarkia on ekologisesti perusteltua pakollisessa sääntelyssä, mutta markkinoiden alkuvaiheessa oikeudellinen velvollisuus on ongelmallista. Markkinat ovat vielä hyvin varhaisessa vaiheessa ja varsinaisia todenteita sille, että yritykset ryhtyisivät enemmän ostamaan suoria luontoyksiköitä omien päästöjensä vähentämisen sijaan, ei ole. Markkinoiden syntyminen edellyttää matalaa osallistumiskynnystä ja mahdollisimman kevyttä hallinnollista taakkaa. Jos ensimmäinen askel markkinoille osallistumiselle on byrokraattinen velvoite, markkinoita ei yksinkertaisesti synny.

Vaihtoehto 1. olisi epäoikeudenmukainen suhteessa toimijoiden kokoon ja loisi markkinoille epätasapainon, jossa suuremmat yritykset joutuisivat noudattamaan velvoitteita, joita pienet toimijat eivät kohta. Tämä heikentäisi kysyntää ja hidastaisi markkinoiden kehittymistä. Lieventämishierarkia on suunniteltu haittojen hyvittämiseen – ei vapaaehtoiisiin luontotekoihin. Vapaaehtoisen luontotyön päälle ei tule rakentaa velvoitejärjestelmää, joka on alun perin tarkoitettu pakollisiin kompensatioihin.

Sääntelyä ja uusia ohjauskeinoja kehitettäessä on syytä pitää mielessä perustuslain 15 §:ssä turvattu omaisuuden suoja sekä siitä johdettava vaatimus oikeusvarmuudesta. Vaikka nyt käsiteltävässä esityksessä ei aseteta suoria laillisia velvoitteita maanomistajille, yrityksiin kohdistuvilla velvoitteilla voi olla tosiasiallisia ja välillisiä vaikutuksia maanomistajien mahdollisuuksiin käyttää omaisuuttaan. Tämän vuoksi vapaaehtoisuuteen perustuvien järjestelmien ennakoitavuus ja luottamusta vahvistava sääntely-ympäristö ovat keskeisiä edellytyksiä sekä toimijoiden osallistumiselle että tavoitteiden saavuttamiselle.

Jos ajatellaan esimerkkiä, jossa yritys keskittäisi kaiken vastuullisuustyönsä vain oman negatiivisen vaikutuksensa minimoimiseen, se tarkoittaisi käytännössä energiatehokkuuden parantamista ja haitallisten ympäristövaikutuksen ehkäisyä omassa toiminnassaan. Nämä toimet ovat äärimmäisen tärkeitä ja tuottavat parhaimmillaan merkittäviä ympäristövaikutuksia. Samalla on muistettava, että Suomen metsissä on edelleen laajoja ojitettuja ja heikkotuottoisia alueita ennallistamispaineen alla. Nämä alueet jatkavat negatiivista luontovaikutustaan, ellei niihin kohdistu vapaaehtoisia luontoarvoja lisääviä toimia. Lakisääteinen lieventämishierarkiavelvoite ei todennäköisesti tuo yhtään ennallistettua hehtaaria tai tue yritysten halua tehdä luontotekoja. Sen sijaan se kasvattaa hallinnollista työtä ja nostaa jo nyt kohtuuttoman korkeita hallintokustannuksia entisestään.

Lieventämishierarkian noudattamisvelvoite luo pelon ilmapiiriä sen osalta, että mikä tahansa luontoteko voi johtaa muihin raportointivelvoitteisiin. Riskinä on syntyä ”älä tee mitään, ettet joudu vastuuseen”- ilmiö, joka ei edistä taustalla olevaa aitoa ajatusta luonnontilan parantamisessa. Lieventämishierarkia tulisi käsitellä erillisenä kokonaisuutena, sillä se on suunniteltu haittojen ehkäisyyn ja pakollisiin kompensatioihin. Koko konsepti on niin laaja ja vaikutuksiltaan merkittävä, että sen suhde markkinamekanismeihin tulisi arvioida erillisessä, kokonaisvaltaisessa prosessissa – ei tämän esityksen yhteydessä.

13 a § Kansallinen ennallistamissuunnitelma

Luonnonarvomarkkinoiden kehittymisellä on vahva kytkös ennallistamissuunnitelmaan ja sen toteutukseen. Suunnitelmassa ei ole kyse vain toimenpidesuunnitelmasta vaan se kuvastaa samalla koko Suomen linjausta, miten monimuotoisuusongelmiin halutaan puuttua.

Suomen yhteismetsät ry katsoo, ettei ennallistamisasetuksen tavoitteisiin päästä ilman markkinaehtoista luonnonarvokauppaa. EU:n komission laskelman mukainen 930 miljoonan euron vuosikustannus on lähes mahdotonta saavuttaa nykyisenkaltaisella valtion taloustilanteella. Tämän vuoksi kannustava suhtautuminen luonnonarvomarkkinoiden kehittämiseen on välttämätöntä. Jotta suunnitelmasta saadaan mahdollisimman toteuttamiskelpoinen, laaja toimijoiden kuuleminen ennallistamissuunnitelman valmistelussa on äärimmäisen tärkeää.

Suomen yhteismetsät ry kannattaa ennallistamissuunnitelman kirjaamista lakiin. Ministeriökohtainen työnjako on perusteltu ratkaisu, mikäli kuulemiset toteutetaan valmistelussa esitettyjen periaatteiden – avoimuuden, läpinäkyvyyden, osallistavuuden ja toimivuuden – mukaisesti. Suomen yhteismetsät ry vetoaa vapaaehtoisuuteen perustuvanolevan velvoittavaa järjestelmää tehokkaampi keino edistää ennallistamisasetuksen tavoitteita. Kokemus 1990-luvun Natura 2000 -ohjelmasta osoittaa, että pakottava sääntely voi heikentää luottamusta pitkäksi aikaa: Natura-prosessin aiheuttamaa luottamuspulaa korjataan edelleen, ja sen vaikuttavuus on jäänyt selvästi heikommaksi verrattuna vapaaehtoisuuteen perustuvaan METSO-ohjelmaan. METSO on tuottanut huomattavasti parempia tuloksia juuri siksi, että se kannustaa maanomistajia osallistumaan eikä perustu paktoon.

Luottamuspulasta kertova esimerkki on maanomistajien toteuttaman hiljaisen suojelun määrä. Yksityisten metsänomistajien hiljainen suojelu on merkittävää luonnon monimuotoisuudelle kattaen noin 1,1 miljoonaa hehtaaria metsätalousmaata (PTT 21.1.2026). Tämä lakisäätöistä suojelua täydentävä lisä tulisi huomioida ennallistamissuunnitelmaa laadittaessa.

Luonnonarvomarkkinoiden edistäminen

Suomen yhteismetsät ry kiittää valmistelijoita luonnonarvomarkkinoiden huomioinnista.

Lakiesitys mahdollistaisi ekologisesta kompensaatiosta tutun viranomaisjärjestelyn käytön myös vapaaehtoisessa luontotekomarkkinassa ilman suoraa kompensaatiotarkoitusta. Merkittävimmät kysynnänluojat luonnonarvomarkkinoille ovat yritykset, joille esitetyn kaltainen viranomaisvarmennettu rekisteri tarjoaa luotettavuutta. Suomen yhteismetsät ry kannattaa ostajan mahdollisuutta viranomaispäätökseen, joka varmistaa luonnonarvojen pysyvyyden omistajanvaihdoksen yhteydessäkin.

Suomen yhteismetsät ry katsoo, että luonnonarvomarkkinoiden odotettua hitaampi käynnistyminen on osaltaan seurausta raskaista hallinnollisista vaatimuksista, joka johtaa edelleen korkeaan kustannustasoon. Esityksessä tuodaan tämä hyvin esiin aiempien arvioiden perusteella, jossa pelkästään suunnittelutyön ja viranomaistyön kustannusarvio on 12 000 eurosta 38 000 euroon saakka ekologisen kompensaation valmistelussa. Maanomistajan ja luontotekojen ostajan näkökulmasta tilanne on kestävä; mainittujen kulujen päälle tulevat toimenpidekustannukset ovat 1000–6000 euroa hehtaarilta, jonka jälkeen maanomistajalle tulisi maksaa vielä varsinainen korvaus alueen käytöstä. Käytännössä tämä kustannusrakenne laskee pois pienet, mutta monimuotoisuuden kannalta arvokkaat hankkeet.

Suomen yhteismetsät ry tukee vaikutusarvioinneissa esitettyä näkemystä siitä, etteivät luonnonarvomarkkinat vaikuta negatiivisesti metsätalouden toimintaan.

Luonnonarvomarkkinoiden tarkoitus on kohdistua sellaisille alueille, jotka ovat biodiversiteetiltään arvokkaampia kuin metsätaloudellisesti ja todennäköisesti jonkinasteisen hiljaisen suojelun piirissä. [PTT julkaisi 21.1.2026 tutkimuksensa hiljaisesta suojelusta](#), joka osoittaa, että maanomistajat ovat jo nykyisellään osallistuneet suojelutalkoisiin ilman korvausta. Näiden alueiden menettämisessä on merkittävä riski, mikäli ilmapiiri luisuisi vapaaehtoisesta luonnonarvomarkkinasta kohti velvoittavaa suojelua. Maanomistajalle tulisi olla taloudellisesti kannattavampaa hyödyntää metsiensä puut luonnonarvomarkkinoilla kuin teollisuudelle myytävänä. Luonnonarvomarkkinat tarjoavatkin oivan työkalun ennallistamisasetuksen tavoitteisiin pääsemisessä ilman merkittävää vaikutusta metsätalouden raaka-ainesaatavuuteen.

Suomen yhteismetsät ry haluaa nostaa tässä yhteydessä esiin liian vähälle huomiolle jääneet monimuotoisuutta tukevat (OECM) alueet. METSO ja ennallistamishankkeet ovat hyviä työkaluja ennallistamisasetuksen tavoitteiden toimeenpanossa, mutta näiden oheen tarvitaan välimalli, joka mahdollistaa alueiden hyödyntämisen ilman suojelustatuksen aiheuttamaa pelkoa. Nämä alueet hyväksytään ennallistamisasetuksen toimeenpanossa ja ovat hallinnollisesti kevyitä niin alueiden tarjoajille kuin mahdolliselle luontoarvojen ostajallekin. Hiljaisen suojelun kohteet voisivat soveltua monimuotoisuutta tukeviksi alueiksi.

Kokonaisuuden kannalta luonnonarvomarkkinoiden kehittyminen vaatii erilaatuisia ja eriasteisia luonnonarvopalveluita. Nykyisellään yritykset ovat varovaisia viherpesuleiman saamisen suhteen aidoista vastuullisuustavoitteistaan huolimatta. Tämän välttämiseksi laadukkaasti verifioitu järjestelmä on kannatettava avaus. Markkinoiden laajamittainen kehittyminen edellyttää lisäksi mahdollisuutta kevyempiin luontotekoihin. Suomen yhteismetsät ry pitää tärkeänä, että viranomaisvarmennettujen luontoyksiköiden lisäksi maanomistajilla pidetään edelleen mahdollisuus myös kevyempien, markkinaehtoisten, luontoyksiköiden tuottamiseen.

Luonnonsuojelulain luvun 4 muuttaminen

Luonnonsuojelulain 4 luvun muutokset selkeyttävät sääntelyä erityisesti EU:n valtioneuvoston näkökulmasta. Lakiin jääneet vanhentuneet viittaukset poistetaan ja asetuksenantovaltuutta täsmennetään, mikä helpottaa tukijärjestelmien soveltamista ja parantaa ennakoitavuutta myös maanomistajien kannalta.

Valtion muiden luonnonsuojelualueiden rauhoitussäännösten täsmentäminen on perusteltua, sillä nykyinen pykälä sisältää ristiriitaisuuksia. Selkeämpi sääntely esimerkiksi haitallisten vieraslajien metsästyksen osalta parantaa käytännön toimivuutta ilman, että alueiden suojelutavoitteet vaarantuvat. Kokonaisuutena esitetyt muutokset luonnonsuojelulain 4 pykälään ajantasaistavat lainsäädäntöä ja tukevat sen selkeämpää soveltamista. Näillä perusteilla pidämme muutoksia pääosin tarkoituksenmukaisina.